

ВІКІПЕДІЯ ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Вінницький національний технічний університет, Вінниця

Анотація

У статті розглянуто Вікіпедію як чинник розвитку української мови; показано, що різноманітні форми роботи у Вікіпедії надають можливість урізноманітнювати навчальний процес, формувати дослідницьку та мовленнєву компетенції, активну громадянську позицію молоді.

Ключові слова: Вікіпедія, українська мова, вікіпроекти, освітня програма Вікіпедії.

Abstract

The article deals with Wikipedia as a factor in the development of the Ukrainian language; it has been shown that various forms of work in Wikipedia provide an opportunity to diversify the educational process, to form research and speech competences, and to actively engage in a civic attitude among young people..

Key words: Wikipedia, Ukrainian language, Wikipedia, Wikipedia educational program.

Вікіпедія – найстаріший і найбільший проект Фонду Вікімедіа – найпопулярніший довідник в Інтернеті. Бурхливий процес її розвитку триває в усьому світі, що призводить до появи нових понять, термінів. Сьогодні вже говорять про нові фахи: вікімедійник – створювач програмного забезпечення, вікіпедист – автор статей, вікіпедагог – учитель, який використовує Вікіпедію у навчально-виховній роботі, вікідидакт – той, хто навчає писати й редагувати статті у Вікіпедії, а також створює навчально-методичні посібники. Увесь загал, що звертається до Вікіпедії, – вікікористувачі [1].

Назву Вікіпедія (англ. *Wikipedia*) утворено від слів «вікі» (технологія для створення сайтів) – та «енциклопедія». Це – найбільша та найповніша багатомовна мережева енциклопедія, створена більше ніж 290 мовами та найбільшою кількістю редакторів. Водночас Вікіпедія – один із найбільших у світі волонтерських рухів, адже існує завдяки добровольцям, які наповнюють її інформацією у свій вільний час. Цю енциклопедію може редагувати кожен, незалежно від професії, приналежності до соціальних груп, місця проживання та національності. Єдина вимога для того, аби приєднатись до когорти редакторів-волонтерів Вікіпедії, – мати доступ до Інтернету та джерел інформації, на основі яких може бути створено або доповнено статтю. Вікіпедія не має обмежень, які існують при укладанні паперових аналогів, в обсязі та кількості статей. Тут висвітлюється значно ширше коло тем, аніж це можливо у паперових варіантах, зокрема, вузькоспеціалізованих. Крім того, є можливість постійного доповнення статей та оновлення даних у режимі реального часу, що неможливо у паперових аналогах.

Український розділ Вікіпедії має статті різної тематики й посідає 16 позицію серед усіх мовних варіантів, третю – серед розділів слов'янськими мовами. Її сторінки переглядають близько 50 млн. користувачів щомісяця. Станом на 4 червня 2017 року, на тринадцятому році існування, Вікіпедія українською мовою перетнула позначку в сімсот тисяч статей. Ювілейним став допис про Відкритий чемпіонат Австралії з тенісу 1987, чоловіки, одиночний розряд. Статтю створив Олександр Тагаєв, який з 2014 року здійснив понад 25 000 редагувань, створив майже 2 500 і суттєво доповнив близько 100 статей. Спонукальним мотивом своєї волонтерської праці автор вважає прагнення збільшити обсяг україномовного контенту в Інтернеті [2]. Відкритість проекту для всіх людей, які мають доступ до Інтернету, простота редагування сприяють створенню більшої кількості статей за одиницю часу. Доступність роботи з текстом дозволяє залучати до цього процесу студентів і школярів. Такий досвід в Україні є, що і дає підстави говорити про Вікіпедію як про один із значущих чинників розвитку української мови. Отже, метою нашої розвідки є висвітлення можливостей Вікіпедії для розвитку сучасної української літературної мови.

Технічну підтримку та розвиток низки вікі-проектів, найвідомішим з яких є Вікіпедія, здійснює Фонд Вікімедіа – Wikimedia Foundation – американська недержавна некомерційна організація, основною метою якої є поширення у світі вільних знань. Регіональні відділення цього Фонду існують

майже у 40 країнах світу. В Україні громадську неприбуткову організацію «Вікімедіа Україна» було створено 31 травня 2009 року. Того ж року американський Фонд офіційно визнав її своїм регіональним відділенням, що об'єднує активних авторів і користувачів Вікіпедії. Головна мета цієї організації – сприяння розвитку Вікіпедії та інших дружніх проєктів українською мовою. Також «Вікімедіа Україна» підтримує і популяризує вікіпроєкти на території України та сприяє розвитку вікіспільноти. Організація проводить тренінги з основ редагування Вікіпедії у різних регіонах України, щорічні конференції вікіпедистів задля широкого обговорення тем, що стосуються подальшого розвитку Вікіпедії. Спільно з іншими громадськими та благодійними організаціями займається проведенням конкурсів у Вікіпедії, ідея яких полягає у написанні найбільшої кількості статей високої якості з різної тематики, а також у збільшенні кількості нових користувачів. «Вікімедіа Україна» співпрацює з українськими громадськими організаціями, науковими установами, творчими спілками та закладами культури [3].

Існують й інші україномовні вікіпроєкти, які дозволяють не тільки швидко отримувати необхідну інформацію з різних галузей знань, але й більш глибоко опанувати українську мову, постійно вдосконалювати свої мовні й мовленнєві знання та вміння. Це: Вікісловник – вільний багатофункціональний словник та тезаурус, в якому містяться граматичний опис, пояснення та переклад слів, а також відображається інформація про етимологію та фонетику слів. Вікіцитати – вільне інтернет-зібрання висловів відомих людей. Вікіджерела (або вікітека) – розділ мережевої вікі-бібліотеки «першоджерел»: тексти художньої літератури та історичні документи, які знаходяться у суспільному надбанні або публікуються під вільною ліцензією. Вікіпідручник – вікі-середовище для колективного написання навчальної літератури, де кожен може читати та редагувати текст. Вікіновини – відкрите новинне інтернет-видання, яке діє на тих же принципах написання статей, що і всі проєкти «Фонду Вікімедіа». Віківерситет – проєкт Фонду Вікімедіа, який позиціонує себе як нова форма інтерактивної освіти і ведення відкритих наукових проєктів, основний його принцип – сприяння відкриттю та поширенню знань найприроднішим шляхом, допомога людям навчатися й ділитися освітніми матеріалами, Вікібібліотека та ін. За сприяння Фонду проводяться вікіекспедиції Україною з метою збору матеріалів для поліпшення текстів та ілюстрування статей Вікіпедії та інших проєктів Фонду «Вікімедіа».

Набуває обертів міжнародна освітня програма Вікіпедії – програма з поширення практики написання статей як форми самостійної роботи студентів та учнів у навчальних закладах. Наразі залучення до Вікіпедії студентів та створення ними статей до Вікіпедії як альтернативна форма самостійної роботи – один із напрямків роботи «Вікімедіа Україна». Така робота дозволяє урізноманітнити навчальний процес і надати роботі студента суспільної значущості. Робота над статтями має водночас науковий та пошуковий характер, спонукає до опрацювання великої кількості авторитетних джерел та відтворення їх змісту у Вікіпедії із дотриманням енциклопедичного стилю та норм сучасної української літературної мови. Це розвиває самостійність, уміння працювати з джерелами, аналізувати їх, ефективно добирати мовні засоби.

Набувають поширення й розмаїття Вікіуроки у школах України – уроки з використанням матеріалів Вікіпедії [4, 5]. Зокрема, предметні, під час яких опрацьовуються матеріали окремих дисциплін, і які можна застосовувати при викладанні української мови. Не залишилися осторонь й вищі навчальні заклади. Так, ще 2013 року Харківський політехнічний інститут оголосив, що студенти можуть писати статті до українського розділу онлайн-енциклопедії замість рефератів. Досвід Чернігівського педагогічного університету свідчить про цікаву форму гурткової наукової роботи. Про різні форми залучення матеріалів Вікіпедії у навчальний процес йдеться на сторінках спільнот у Facebook «Вікіпедія в школах України», «ВікіСтудія» [6].

Отже, розвиток української Вікіпедії не тільки сприяє популяризації наукових знань в українському суспільстві, а й є значущим чинником розвитку української мови й культури. Різноманітні форми роботи у Вікіпедії надають можливість урізноманітнювати навчальний процес, формувати дослідницьку та мовленнєву компетенції, активну громадянську позицію молоді: «Замість того, щоб нарікати на якість україномовного розділу Вікіпедії, кожен може зробити щось корисне і не важливо, мале це чи велике, адже кожне мале згодом може перетворитися на щось велике. Кожне редагування – це маленька цеглинка у фундамент Української Вікіпедії і тільки разом ми зможемо зробити його міцним» [7].

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Онкович Г.В. Нове у медіаосвіті: вікідидактика / Г.В. Онкович, А.Д. Онкович // Мова і культура. (Науковий журнал). – К.: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2017. – Вип. 19. – Т. V (185). – С. 249–260.
2. Онкович Г.В. Вікідидактика: формування і розвиток у системі професійної освіти / Г.В. Онкович, А.Д. Онкович // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Педагогічні науки. – Житомир : Вид-во Євенок О.О., 2017. – Вип. 2 (88). – С. 208–212.
3. Вікімедіа Україна: [Електронний ресурс]: Режим доступу: <https://ua.wikimedia.org>.
4. Кодола В.І. Вікіпедія в школі / В.І. Кодола // Від медіаграмотності до медіакультури: стратегії, проблеми, перспективи : тези доповідей Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції (м. Миколаїв, 27 квітня 2016 року). – Миколаїв : ОІППО, 2016. – 124 с. – С. 37–40.
5. Куц О.М. Створення статей у Вікіпедії як форма самостійної роботи з учнями / О.М. Куц // Всесвітня література. – 2017. – № 3. – С. 3–6.
6. Вікідидактика: [Електронний ресурс]: Режим доступу: [<https://www.facebook.com/groups/1796426670616724/>]
7. Українській Вікіпедії – 13 років: [Електронний ресурс]: Режим доступу: [https://ua.wikimedia.org/wiki/Прес-релізи/ІНФОГРАФІКА: Українській Вікіпедії — 13 років: 677 тисяч статей, 50 млн переглядів на місяць](https://ua.wikimedia.org/wiki/Прес-релізи/ІНФОГРАФІКА:Українській_Вікіпедії_—_13_років:_677_тисяч_статей,_50_млн_переглядів_на_місяць)

Пустовіт Тетяна Миколаївна – канд. філол. наук, доцент кафедри мовознавства, Вінницький національний технічний університет, e-mail: tetyanatuleneva@gmail.com

Pustovit Tetyana N. – Cand. Sc. (Philology), Associate Professor of Department of Linguistics, Vinnitsa National Technical University, Vinnitsa

Вітюк Олександр Сергійович – студент групи ТКТ-186, факультет інфокомунікацій, радіоелектроніки та наносистем, Вінницький національний технічний університет

Vituk Aleksandr S. – Department of Radio Engineering, Telecommunication and Electronic Instrument Engineering, Vinnitsa National Technical University, Vinnitsa